

Η διαπολιτισμική διάσταση στην προσχολική εκπαίδευση

Κώστας Μάγος

Διαπολιτισμικό Μοντέλο

«Η χρήση της λέξης “**διαπολιτισμική**” αναγκαίως περιλαμβάνει – αν δοθεί η ολική σημασία στο πρόθεμα ‘**διά**’ – αλληλεπίδραση, ανταλλαγή, σπάσιμο των στεγανών, αμοιβαιότητα και αλληλεγγύη. Αν δοθεί και η ολική σημασία στη λέξη ‘**πολιτισμός**’, η έννοια διαπολιτισμική περιλαμβάνει επίσης αναγνώριση των αξιών, των τρόπων ζωής και των συμβολικών αναπαραστάσεων με τις οποίες οι άνθρωποι – άτομα και κοινωνίες- αναφέρονται στις σχέσεις τους με τους άλλους και με τον κόσμο. Σημαίνει ακόμη αναγνώριση της σπουδαιότητάς τους, της ποικιλίας τους και των αλληλεπιδράσεων που συμβαίνουν τόσο ανάμεσα στα διαφορετικά μέλη του ίδιου πολιτισμού, όσο ανάμεσα και στους διαφορετικούς πολιτισμούς στο χώρο και στο χρόνο»

[Απόσπασμα από τη μελέτη ευρωπαϊκής επιτροπής με θέμα: «Interculturalism and Teacher Training”, (Rolandi-Ricci, 1996, 59)]

Βασικές αρχές της διαπολιτισμικής διάστασης

- Γνωριμία, κατανόηση, σεβασμός και αποδοχή της ετερότητας
- Αντίθεση στη στρατηγική της αφομοίωσης
- Καταπολέμηση του μύθου της ομοιογένειας
- Καλλιέργεια κλίματος πολιτισμικού πλουραλισμού (προώθηση της έκφρασης και ανταλλαγής των διαφορετικών πολιτισμικών χαρακτηριστικών)

- Αντίθεση στις απόψεις περί πολιτισμικού «ελλείμματος»
- Ισότιμη, μη ιεραρχική αποδοχή πολιτισμών (γλωσσών, θρησκειών, παραδόσεων κ.λπ)
- Αποδοχή της αρχής του αυτοπροσδιορισμού
- Καλλιέργεια της ενσυναίσθησης
- Παροχή ισότιμων εκπαιδευτικών ευκαιριών

Βασικές αρχές της διαπολιτισμικής διάστασης

- Αντίθεση σε κάθε μορφής ρατσισμό
- Αναγνώριση και καταπολέμηση προκαταλήψεων, στερεοτύπων και διακρίσεων
- Αντίθεση στον εξωτισμό

Μοντέλα Διαχείρισης της Ετερότητας

- Αφομοιωτικό (Assimilation)
- Ενσωματωτικό (Integration)
- Πολυπολιτισμικό (Multicultural)
- Διαπολιτισμικό (Intercultural)

- Αντιρατσιστικό (Antiracist)
- Συμπεριληπτικό (Inclusive)

- Χρειάζεται διαπολιτισμική εκπαίδευση στο Νηπιαγωγείο και για ποιο λόγο;

Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Προσχολική Ηλικία

- Η κρίσιμη ηλικία
- «Εγκατάσταση» των στερεοτύπων
- Συναισθηματική προσέγγιση
- Ανάπτυξη ενσυναίσθησης
- Μη κριτική ικανότητα
- «Κάθε μεγάλος λέει αλήθεια»
- Ο ρόλος του εκπαιδευτικού
- Ανάπτυξη μιας «υγιούς οπτικής» για τους άλλους και τον κόσμο (Gomez, 2003)

Διαπολιτισμικό Εκπαιδευτικό Υλικό & Δραστηριότητες

Ασχολούνται με ζητήματα που αφορούν τη σχέση ταυτότητας-ετερότητας με σκοπό την αναγνώριση, την αποδοχή, το σεβασμό και την ανάπτυξη ισότιμων ευκαιριών προς κάθε μορφής ετερότητα. Προώθηση της οπτικής ότι η διαφορετικότητα αποτελεί πλούτο και όχι απειλή.

- Η παρουσίαση των χαρακτηριστικών «άλλων» λαών και πολιτισμών αποτελεί κύριο σκοπό μιας μεγάλης κατηγορίας εκπαιδευτικών υλικών και δραστηριοτήτων, χωρίς όμως αυτό να αποτελεί από μόνο του ικανή συνθήκη ώστε υλικά με παρόμοιο περιεχόμενο να χαρακτηρίζονται αυτομάτως «διαπολιτισμικά».
- Αν η παραπάνω παρουσίαση παραμένει σε εξωτερικές, επιφανειακές διαστάσεις του «άλλου», αναπαράγοντας τα συνήθη στερεότυπα και προκαταλήψεις, τότε ένα τέτοιο υλικό όχι μόνο δεν εξυπηρετεί τους σκοπούς της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, αλλά αντιτίθεται σε αυτούς.

- Γνωριμία με άλλους πολιτισμούς
- Γνωριμία με διάφορα είδη ετερότητας
(ειδικές ανάγκες, παχυσαρκία,
θρησκευτική, οικογενειακή κ.ά)

Διαπολιτισμικά εκπαιδευτικά υλικά

- Γνώσεων (βιβλία, παιχνίδια κ.ά): παρουσιάζουν την καθημερινή ζωή άλλων λαών και πολιτισμών (π.χ. «Τα παιδιά του κόσμου»)
- Λογοτεχνικά βιβλία: περιέχουν μια αφήγηση/ιστορία με ήρωες/ίδες που ανήκουν σε άλλους πολιτισμούς /μειονότητες κ.λπ.

Καθρέπτες και Παράθυρα

«**Παράθυρα**» γιατί μέσα από αυτά τα παιδιά μπορούν να δουν τους τρόπους ζωής των μελών διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων.

«**Καθρέφτες**» γιατί εκτός από τη θέαση του διαφορετικού «άλλου», τα παιδιά μπορούν μέσα από τα υλικά να κατανοήσουν καλύτερα και το δικό τους πολιτισμό, να ανακαλύψουν ομοιότητες και διαφορές με άλλους πολιτισμούς, να αναζητήσουν και να ερευνήσουν επιμέρους μη κυρίαρχες διαστάσεις του πολιτισμού που ανήκουν.

**Τα κριτήρια αξιολόγησης εκπαιδευτικού υλικού
ως προς τη διαπολιτισμική του διάσταση
εστιάζουν:**

- *στην ιστορία που παρουσιάζει το υλικό*
- *στους/στις ήρωες/ηρωίδες*
- *στην εικονογράφηση*
- *στη γλώσσα*
- *στους δημιουργούς του υλικού*
- *στην ημερομηνία παραγωγής και στην
εταιρία παραγωγής*

Συχνές Παγίδες

- *της εξωτικοποίησης*
- *της γεωγραφίας*
- *του πολιτισμικού ελλείμματος*
- *της επιμέρους αποδοχής*
- *του εθνοκεντρισμού*
- *της αφομοίωσης*
- *της ηρωοποίησης*
- *του οίκτου*

«Στη χώρα του ταμ ταμ»

- Τι εικόνα δημιουργεί για την Αφρική και τη ζωή των ανθρώπων εκεί;
- Τι εικόνα δημιουργεί για τα παιδιά της Αφρικής;
- Τι εικόνα δημιουργεί για τα παιδιά μεταναστών που κατάγονται από την Αφρική;
- Τι αντιλήψεις αναπαράγει για τους ρόλους των φύλων;
- Τι αντιλήψεις αναπαράγει για την ετερότητα γενικότερα;
- Τι λεξιλόγιο προσφέρει στα παιδιά;

«Στη χώρα του ταμ ταμ»

- Προβληματικό περιεχόμενο
- Γενίκευση και υπεραπλούστευση στη ζωή των ηρώων
- Αναπαραγωγή στερεοτύπων
- Κακή εικονογράφηση
- Κακή γλώσσα
- Απουσία βασικών στοιχείων συγγραφής και έκδοσης

Ενδεικτικοί τίτλοι της ίδιας σειράς

- Τα χαρούμενα κινεζάκια
- Οι μικροί Σπανιόλοι
- Οι γενναίοι Κάου-Μπούς
- Διακοπές στις Ινδίες
- Στη χώρα των πάγων

«Τρεις παλάμες όλη η γη»

- Αντικειμενική περιγραφή καθημερινότητας
- Παρουσίαση ομοιοτήτων και διαφορών στη ζωή των ηρωίδων
- Προώθηση διαπολιτισμικής σχέσης
- Επιτυχής επιλογή ηρωίδων
- Εικαστικά πρωτότυπη εικονογράφηση
- Απλή γλώσσα, συμβατή με την ηλικία των αναγνωστών
- Σύγχρονη ημερομηνία έκδοσης

Δραστηριότητα 1

- Στόχος: Να γνωρίσουν τα παιδιά τον πολιτισμό και τη ζωή στην Κίνα (στην τάξη υπάρχει μαθήτρια από την Κίνα)

Η νηπιαγωγός φτιάχνει 'κινέζικα καπέλα' και δίνει δυο μολύβια στα παιδιά όπου μιμούνται όλοι ότι τρώνε ρύζι

Δραστηριότητα 2

- Στόχος: Εντοπισμός των στοιχείων ετερότητας και ομοιότητας μεταξύ των παιδιών
- Η νηπιαγωγός χωρίζει τα παιδιά σε ζευγάρια και κάθε ζευγάρι αναζητά τρία πράγματα που τα μέλη του μοιάζουν και τρία που διαφέρουν. Στη συνέχεια τα ζευγάρια ενώνονται μεταξύ τους κ.ο.κ

Δραστηριότητα 3

- Στόχος: Αρχική ευαισθητοποίηση για τους πρόσφυγες

Η νηπιαγωγός δείχνει στα παιδιά μια σειρά φωτογραφίες με παιδιά πρόσφυγες από χώρους φιλοξενίας και κάνει ερωτήσεις αφορμής του τύπου: Ποια μπορεί να είναι αυτά τα παιδιά; Πού βρίσκονται κ.λπ

Δραστηριότητα 4

- Στόχος: Τα παιδιά να γνωρίσουν γιατί οι άνθρωποι μεταναστεύουν
- Ν: Παιδιά έχετε ακούσει την λέξη «λαθρομετανάστες»;.....
- Οι Έλληνες ήταν κανονικοί μετανάστες, όχι λαθρομετανάστες.....